

функціонального підходу готовність розуміється як короткочасний або довготривалий стан особистості вчителя, у якому активізуються його естетичні та інтелектуальні функції, необхідні для ефективного здійснення художньо-інтерпретаційної діяльності.

Проаналізовані вище наукові підходи, створюючи ґрунтовні відстави для цілісного і всебічного розгляду проблеми формування готовності вчителів музичного мистецтва до художньо-інтерпретаційної діяльності складають методологічну основу дослідження і визначають конкретні шляхи впровадження теоретичних ідей у практику вокальної підготовки китайських студентів.

Література

1. Абульханова-Славська К.А. Деятельность и психология личности / К.А. Абульханова-Славская. –М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2002.– 203 с.
2. Анохин Б. Философские аспекты теории функциональной систем. Избранные труды. / Б. Анохин – М., 1978. – 512с.
3. Бондаревская. Е.В. Гуманистическая парадигма личностно-ориентированого образования / Е.В.Бондаревская// Педагогик– 1997. – № 4. – С.11–17.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь,1997. – 376 с.
5. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психологические проблемы готовности к деятельности /М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – М., 1976. – 155 с
6. Мозгальова Н.Г. Теоретико-методичні засади інструментально-виконавської підготовки вчителя музики : монографія / Н.Г. Мозгальова. – В., «Меркьюрі-Поділля», 2011. – 486 с.
7. Молотай В. Формування психологічної готовності військовослужбовців внутрішніх військ до діяльності по охороні громадського порядку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.09 / В. А. Молотай. – Хмельницький,2006. – 21 с.
8. Москалець В. П. Проблема вивчення поняття "готовність до професійної діяльності" у психології / В. П. Москалець // Вісник Національного університету оборони України. – 2014. – Вип.4. – С.268-273. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2014_4_48
9. Пан На Методика роботи над виконавською інтерпретацією у процесі вокальної підготовки педагогів-музикантів України та Китаю.: автореф. канд пед наук / Пан На. – К, 2013. – 20 с.
10. Сниткова И. Картина мира, запечатлѐнная в музыкальной структуре (о концептуально-структурных парадигмах современной музыки) / И. Сниткова // Музыка в контексте духовной культуры: Сб. ст. – Вып. 120. – М.: ГМПИ, 1992. – С. 8-31.
11. Рудик, П.А. Психология / П.А. Рудик. – М.: ФиС, 1974. – 234 с.

УДК378.978 + 378.14

І.Манько,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

I.Manko,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Chernivtsi

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

THE PROBLEM OF THE DEVELOPMENT OF THE AESTHETIC CULTURE OF THE FUTURE FACTOR OF MUSIC ART IN THE MODERN PEDAGOGICAL SCIENCE

Анотація. У статті розглядаються проблеми розвитку естетичної культури майбутнього фахівця музичного мистецтва. На підставі аналізу наукових джерел визначається сутність поняття «естетична культура», розкрито роль естетичної культури у формуванні особистості майбутнього фахівця у галузі музичного мистецтва. Визначено основні принципи формування естетичної культури майбутнього фахівця на науковій основі.

Abstract. The article deals with the problems of the development of aesthetic culture of a future specialist in musical art. On the basis of the analysis of scientific sources, the essence of the concept of "aesthetic culture" is determined, the role of aesthetic culture in shaping the personality of a future specialist in the field of musical art is revealed. The basic principles of formation of aesthetic culture of the future specialist on a scientific basis are determined.

Ключові слова: естетична культура, майбутній фахівець, музичне мистецтво, особистість.
Key words: aesthetic culture, future specialist, musical art, personality.

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Актуальною проблемою сьогодення, яка нині постає перед педагогічною спільнотою, є проблема виховання людини як найвищої морально-духовної цінності, в якій тісно взаємопов'язані естетичні знання, естетичний досвід та естетична активність. Подальший суспільний прогрес нерозривно пов'язаний із рівнем духовності кожного вчителя. Оскільки зі зміною історичних, соціально-економічних і життєвих передумов змінюється духовна сутність людини, то проблема формування та розвитку естетичної культури особи загалом й естетичної культури фахівця музичного мистецтва зокрема є важливим предметом педагогічної науки.

Проблема естетичної культури педагога як прояву духовності належить до тих гуманітарних проблем, які прийнято називати «вічними». Вона особливо актуалізується у драматичні періоди людської історії, один із яких нині, зокрема, переживає й Україна, коли принципово нові життєві явища та обставини коригують способи та засоби життєвого вибору і соціального самовизначення індивідів. Радикальні зміни у світосприйнятті людини змушують кожного особисто осмислити нові суспільні реалії, визначити свої світоглядні установки, усвідомити своє місце і роль у процесі суспільної трансформації. За таких обставин проблеми духовності (зокрема, естетичної культури як прояву духовності) набувають статусу найважливіших.

Водночас, актуальність зазначеної проблеми зумовлена як особливостями глобальної соціокультурної ситуації, так і внутрішніми проблемами сучасного життя в Україні. Необхідність виходу із кризи сучасної цивілізації викликає потребу гармонізації взаємин між природою, людиною та суспільством, встановлення відповідності між прагненнями, інтересами людини і наслідками її діяльності. В сучасній ситуації очевидно є залежність вирішення соціальних проблем від ступеня залученості людини до соціокультурної динаміки, від урахування особистісного чинника у суспільному розвитку. Глобальна мета освіти – формування «людини культури» нерозривно пов'язана з підвищенням рівня його утвореної духовності, моральності, що безумовно виявляється у взаємостосунках з людьми, в спілкуванні з ними.

Аналіз останніх наукових публікацій. Питання розвитку естетичної культури особистості та культури педагога нині привертає пильну увагу науковців і практиків. Поняття «естетична культура» розглядають Г. Апресян, О. Буров, І. Зязюн, М. Каган, А. Комарова, Г. Лабковська, В. Липський, В. Малахов, Н. Миропольська, М. Овсянников, Л. Печко, С. Раппопорт. Автори фундаментальних педагогічних праць зосереджують увагу на питаннях формування особистості вчителя та на окремих сторонах його професійної діяльності, зокрема, духовної культури майбутнього вчителя як передумови його високого професіоналізму (О. Абдуліна, Ю. Алферова, В. Бондарь, В. Сластьонін, Н. Хмель, М. Ярмаченко), педагогічної культури (А. Барабанщиков, О. Бондаревська, М. Букач, О. Гармаш, В. Гриньков, С. Муцинов, О. Рудницька) музичної культури (Л. Арчажникова, А.Г. Болгарський, Н. Ветлугіна, М. Гузій, З.К. Кальниченко, Л.Г. Коваль, О. Рудницька, Г. Падалка, Г. Резанова, О. Сохор, Р. Тельчарова, Л. Хлебнікова, Г. Шостак та інші).

Мета статті – на підставі аналізу праць педагогів-науковців розкрити роль естетичної культури у формуванні особистості майбутнього фахівця у галузі музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Поняття естетичної культури вбирає в себе результати виховання і розвитку особистості. Треба розуміти, що і масове, і елітарне мистецтво викликають інтенсивне естетичне переживання, формують естетичну свідомість і естетичний смак особистості. Головна проблема формування естетичної культури людини полягає в тому, щоб прагнути знайти здатності самому регулювати цей процес, щоб не залежати (або в мінімальному ступені залежати) від шаблонів і стереотипів, що приходять у світ людини ззовні. Це завдання передбачає самостійну внутрішню роботу. І тоді суть процесу формування естетичної культури можна охарактеризувати як таку навчально-освітню діяльність, яка спрямована на забезпечення системою естетичних знань та вироблення на їх основі естетичного смаку й естетичного сприйняття світу, забезпечення у такий спосіб готовності й уміння особи жити, працювати, поводитися за законами краси.

Суть загальної естетичної культури можна розглядати у тому, що вона акумулює в собі елементи всіх складників розвитку людини і виявляється як у розумовій (інтелектуальній) діяльності, так і у фізичній досконалості, а також у моральному, трудовому процесах, всі їх об'єднуючи і гармонізуючи. Таким чином, із великого і складного емоційно-почуттєвого та інтелектуально-інформаційного розмаїття складників естетичної культури можна виділити три складові частини, які вбирають у себе всі інші. Такими поняттями можна вважати: естетичне виховання, естетичний розвиток, естетична культура.

Естетична культура – це здатність особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного у мистецтві і дійсності, прагнення й уміння будувати своє життя за законами краси. Вона формується у процесі художньо-естетичного виховання, є його метою. Завдання і зміст художньо-естетичного виховання визначаються обсягом поняття «естетична культура»: розвиток

естетичного сприймання, смаків, почуттів, потреб, знань, ідеалів, вироблення художньо-естетичних умінь, творчих здібностей[3].

Над думку Н. Рашидової, розуміння того, що художньо-естетична культура та мистецтво в своєму розпорядженні мають власні унікальні можливості дослідження світового культурного простору і специфіки його культурних змін, яких немає ні в одній з класичних наук, стає домінантою в розгляді проблеми розвитку естетичної культури особистості. Забезпечуючи зростання людської самосвідомості, культура дозволяє співвідносити і врівноважити різні сторони пізнавально-перетворювальної діяльності, що визначає адекватність і розвиток способів утвердження людини в світі. З рівнем естетичної культури зв'язуються можливості адекватної орієнтації особистості в різній системі естетичних і художніх цінностей, відповідної мотивації її естетичної позиції по відношенню до них, що залежить у свою чергу від таких характеристик, як: розвиненість образного мислення, сформованість навичок аналізу естетичних і художніх явищ у їх структурній даності, в єдності феноменальних (зовнішніх) і змістовних характеристик (внутрішніх параметрів, емоційна чуйність та ін.). Міра вираження цих навичок, здібностей і потреб у діяльності та поведінці особистості якраз і характеризує рівень її естетичної культури[4, с.233].

Естетично культурна людина, на думку Н. Рашидової – це не та людина, яку привчають до духовних цінностей насильно, це особистість, яка отримує від цього спілкування радість, відчуває повноту буття, радіє гармонії свого «я» і світу, черпаючи духовну енергію з полотен живописців, поетичних рядків, творінь скульпторів. Таким чином, естетична культура являє собою інтеграцію духовного і чуттєвого світу людини, яка проектується на ставлення до природи, мистецтва, повсякденного життя, до інших людей[4].

Під естетичною діяльністю майбутніх вчителів науковці розуміють особливий вид емоційно-ціннісного освоєння навколишньої дійсності в емоційній формі, через яку відбувається формування інтегративних якостей особистості: гуманізму, доброти, працелюбності, дбайливого ставлення до природи, практичної участі у створенні прекрасного у реальному житті, бажання жити і творити за законами краси. Вони характеризують значною мірою рівень вихованості студентської молоді. Складною є проблема формування сприймання мистецтва. Щоб сприймати художній чи музичний твір, треба мати елементарну теоретичну підготовку. Краще сприймається те, що зрозуміле, про що є певні знання. Цей принциповий підхід слід узяти за основу при використанні в естетичному вихованні музики, образотворчого мистецтва.

О. Ткачова вважає, що розвиток естетичної культури студентів необхідно здійснювати у відповідності з принципами врахування особливостей їхньої професійної орієнтації і професійної спрямованості у вищих педагогічних навчальних закладах. Науковець вважає, що майбутньому вчителю включитися у процес естетичних дій по прилученню до естетичної культури допоможе професіограма у педагогічній діяльності, що включає компоненти естетичної культури. До них, на думку автора, належать:

1. Художня спрямованість особистості, яка містить: високорозвинений естетичний ідеал; естетичну активність вчителя як необхідна складова активної життєвої позиції, активне ставлення до духовних цінностей; інтерес до естетики, до історії мистецтва, питань культури і практичних проблем естетичного виховання; потребу у спілкуванні з мистецтвом, активній естетичній освіті, самоосвіті і самовихованні; органічне поєднання інтересу до професійно-педагогічної спрямованості з інтересом до мистецтва.

2. Рівень духовної та естетичної культури, тобто: володіння загальнотеоретичними, спеціальними, психолого-педагогічними знаннями; розуміння сутності та специфіки естетичної свідомості, естетичної діяльності; усвідомлення сутності мистецтва, знання його різноманітних видів та їх особливостей; обізнаність із сучасною теорією естетичного виховання і використанням педагогічних принципів, форм, методів естетичного виховання.

3. Практична підготовленість учителя, що уможливорює забезпечення високого рівня естетичного виховання учнів, зокрема: володіння методикою естетичного виховання на уроках, факультативах та позакласних заняттях; організація позакласних заходів емоційно-естетичного спрямування: творчі зустрічі, екскурсії, вечори тощо.

4. Естетична культура поведінки вчителя, що передбачає: педагогічний такт, цілеспрямованість, любов і повагу до дітей; культуру мовлення вчителя: її виразність та емоційність, зовнішній естетичний вигляд.

5. Психічні процеси вчителя, що забезпечують високий рівень естетичного виховання учнів: високорозвинений естетичний ідеал; гармонія наочно-образного і логічного мислення; високий рівень розвитку емоційної сфери, естетичного сприймання, відтворюючого і творчого смаку; наявність і використання професійно-педагогічних і художньо-творчих здібностей життєдіяльності вчителя[6].

Безумовно, зміст цих компонентів вимагає подальшого розвитку та удосконалення. За таких умов ефективність їх впливу на процес професійного становлення майбутнього вчителя буде найбільш вагомим.

Аналіз змісту професійної культури майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва припускає наявність багатьох вимог, що характеризують здібності, бажання, вміння, навички, переконання, моральні та вольові якості спеціаліста. У своїх працях науковці Е. Абдулін, Л. Арчажнікова, М. Гришанович, О. Рудницька, Р. Тельчарова спробували визначити основні якості вчителя музики, розглядали різні сторони його професійної діяльності та їх характеристики.

У дослідженнях Л.Г. Арчажнікової умовна модель майбутнього фахівця уявляє собою систему загальнопедагогічних та спеціальних знань, вмінь та навичок вчителя; розвиток організаційних, пізнавальних, емоційних, дослідницьких напрямів у його роботі, а також вимог, які відображають зміст музично-теоретичної, диригентсько-хорової, інструментальної та методичної підготовки. На її думку, основне завдання музично-естетичної культури вчителя музики має пряме відношення до емоційного напрямку його діяльності. У своїй роботі вчитель повинен чітко реагувати на всі прояви прекрасного в житті та мистецтві, формувати почуття прекрасного в учнях та підтримувати в них захоплення музичним мистецтвом[1].

Р. Тельчарова вважала, що музична культура людини не повинна обмежувати лише набутими музичними знаннями. Освоєння та примноження музичної культури суспільства окремою особистістю відбувається за допомогою двох важливих компонентів: музичної діяльності (сприйняття, виконавство, творчість) та музичної свідомості, у центрі якої має місце музично-естетичний ідеал. Вона стверджувала, що рівень музичної культури особистості характеризується комплексом її проявів, до яких входять здібності, установки, знання, вміння, навички, оцінки. Всі ці форми або складові музичної культури особистості вчителя виникають на основі його музично-педагогічної діяльності та розвиненої музичної свідомості[5].

Сучасні науковці одностайні в думці про те, що для побудови процесу формування естетичної культури майбутнього вчителя на науковій основі доцільне комплексне використання основних принципів системи естетичного виховання в вищому навчальному закладі:

- 1) єдність морально-естетичного професійного напрямку естетичного виховання;
- 2) діалектичний взаємозв'язок та взаємозалежність системи естетичного виховання з системами філософських, соціологічних, психологічних, спеціальних наук, мистецтва;
- 3) принцип оптимального співвідношення теоретичного і практичного аспектів в реалізації естетичного виховання;
- 4) принцип взаємозв'язку в системі естетичного виховання студентів між середньою і вищою школою;
- 5) принцип ведучої ролі педагогів в управлінні і організації системи естетичного виховання у вищому навчальному закладі[2].

Реалізація названих вище принципів дає змогу підвищити рівень естетичної культури студентів, включити майбутніх вчителів до інтенсивного естетичного життя, сприяє формуванню їх естетичних ідеалів і творчих здібностей.

Висновки. Отже, естетична культура – важлива складова духовного обличчя особистості майбутнього фахівця музичного мистецтва. Від ступеня її розвитку в людині залежить його інтелігентність, творчаспрямованість, стійкість відносин до світу і іншим людям. Безрозвиненої здатності до естетичного відчуття, переживання, людствонавряд чи змогло реалізувати себе в настільки різнобічно багатому і прекрасному світі «другої природи», тобто культурі. Від рівня естетичної культури особистості, суспільства, цивілізації, від їх здатності захищати, зберігати, розвивати і створювати красу залежать долі самої культури і прогрес людства.

Література

1. Арчажнікова Л. Г. Профессия – учитель музыки / Л. Г. Арчажнікова. – М.: Просвещение, 1984. – 53 с.
2. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії: Навч. посібник для учителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навч. закладів. / АПН України. Інститут педагогіки і психології проф. освіти. – К., 1997. – 302с.
3. Липский В.Н. Эстетическая культура и личность / В.Н. Липский. – М.: Знание, 1987. – 128с.
4. Рашидова Н. М. Роль естетичної культури у формуванні особистості / Н. М. Рашидова // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2017 - №2. – С. 232-238.
5. Тельчарова Р.А. Уроки музикальної культури / Р. А. Тельчарова – М.: Просвещение, 1991. – 158 с.
6. Ткачова О.О. Естетична культура як один з напрямків розвитку особистості майбутнього вчителя [Електронний ресурс] / О. О. Ткачова – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/18_EN_2009/Pedagogica/48813.doc.htm